

INFORMACIÓ DOCUMENTAL SOBRE UNA CONTROVÈRSIA ENTRE L'AJUNTAMENT I LA COMUNITAT DE PREVERES DE SANTA COLOMA DE QUERALT (1763)

per Josep M. Llobet i Portella

L'any 1763 es produí una curiosa disputa entre els membres de l'ajuntament de Santa Coloma de Queralt i els de la comunitat de preveres de l'església parroquial d'aquesta vila. El motiu va ser la col·locació d'un retaule en una capella de l'esmentada església feta fer per un candeler de cera de la població, anomenat Joan Baptista Sol, sense que l'ajuntament hagués donat la preceptiva autorització. L'afer, segons la documentació conservada, es desenvolupà de la manera següent:

El dia 14 de setembre d'aquell any 1763, Rafel Llach, porter públic de Cervera, a instància dels membres de l'ajuntament de Santa Coloma, presentà als procuradors de la comunitat de preveres un requeriment per tal que fessin treure de l'església parroquial el retaule que hi havia fet instal·lar l'esmentat Joan Baptista Sol. En cas contrari, les autoritats municipals actuarien no solament contra Joan Baptista Sol sinó també contra aquells membres de la comunitat de preveres que havien intervingut com a còmplices en el fet denunciat (*Document número 1*).

Els membres de l'ajuntament de la població basaven la seva actuació en els dos supòsits següents:

- El conjunt dels habitants de Santa Coloma, representat pel seu ajuntament, era el patró de l'església parroquial de la població i l'administrador de la seva sagristia.

- L'ajuntament elegia anualment un obrer per a supervisar les obres que calia fer a l'església i un sagristà per proveir la sagristia de tot allò que li fos necessari.

D'aquest dos supòsits, es desprenia que qualsevol persona que volgués realitzar alguna intervenció dins l'àmbit de l'església calia que, prèviament, obtingués l'autorització de les autoritats municipals.

En conseqüència, Joan Baptista Sol, que durant el mes d'agost d'aquell any havia fet col·locar un retaule dedicat a Maria Santíssima en una capella de l'església sense la corresponent autorització municipal, havia incomplert la normativa vigent.

Davant d'aquesta situació, els membres de l'ajuntament demanaven, doncs, a la comunitat de preveres que fes treure el retaule esmentat, el qual no seria col·locat fins que Joan Baptista Sol obtingués l'express consentiment de l'ajuntament.

Si la comunitat de preveres no volgués atendre la demanda presentada pels membres de l'ajuntament o el superior eclesiàstic considerés que a l'ajuntament no li corresponia exercir el patronatge de l'església i l'administració de la sagristia, l'ajuntament s'abstindria d'aportar diners per a la realització de les obres convenients a l'església i retiraria les joies i els altres objectes que tenia dipositats a la sagristia.

El dia 16 d'aquell mes de setembre, la comunitat de preveres va respondre al requeriment de les autoritats de la població amb un escrit, mitjançant el qual, després d'expressar el seu disgust, ja que considerava que la dignitat sacerdotal s'havia vist menystinguda per l'actuació dels membres de l'ajuntament, manifestaven, bàsicament, el següent (*Document número 2*):

- La comunitat de preveres no reconeixia altre patró de l'església parroquial que el bisbe de la diòcesi.

- Els objectes que es trobaven a la sagristia no eren patrimoni de la població sinó que constituïen un fons propi de la mateixa sagristia.

- L'actuació dels tres eclesiàstics durant la col·locació del retaule a l'església va ser una conseqüència del desig d'evitar alguna escandalosa tragèdia que podia haver succeït, atès que hi havia un ambient de violència. D'altra banda, era públicament sabut que Joan Baptista Sol tenia el permís del bisbe per fer col·locar el retaule a l'església.

- Finalment, calia que els membres de l'ajuntament deixessin de molestar a la comunitat de preveres a causa d'aquest afer.

Aquestes al·legacions dels eclesiàstics contenien abundants citacions en llatí, entre elles una de sorprenent, ja que, traduïda, deia : «Laics, enemics nostres».

No sabem com va acabar aquesta controvèrsia entre l'ajuntament de Santa Coloma i els membres de la comunitat de preveres ni si eren habituals a la vila, en aquell segle XVIII, les disputes entre el poder civil i l'eclesiàstic. ¹ Un estudi més aprofundit de la documentació del període potser permetria aportar nova informació sobre aquest afer i el seu context.

TEXTOS DOCUMENTALS

1

1763, setembre, 16. Cervera

Acte notarial del requeriment fet per l'ajuntament de Santa Coloma de Queralt a la comunitat de preveres de l'església parroquial d'aquesta població en relació amb la col·locació realitzada per Joan Baptista Sol, candeler de cera, de l'esmentada població, del retaule de Maria Santíssima a l'església parroquial.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera (= AHCC), Fons Notarial, Cervera, 123, Valentí Surís, *Manual*, 1762-1763, f. 293 v. (Aquest volum es troba en molt mal estat de conservació a causa d'antigues humitats).

En la ciutat de Cervera, als setze dies del mes de setembre, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents sexanta-y-tres.

Rafel Llach, porter públich de la mateixa ciutat, mediant lo jurament que té prestat en lo ingrés de son offici, ha fet relació a mi Valentí Surís, notari de dita ciutat avall escrit, que, cerca de las tres horas de la tarde del dia catorze dels corrents mes y any, a instància del magnífich ajuntament de la vila de Santa Coloma de Queralt, bisbat de Vich, notificà y presentà als reverents March Domingo y Anton Arnavat, preberes y beneficiats de la parroquial iglésia de la pròpria vila y procuradors de sa reverent comunitat, una requesta del tenor següent:

«Molt reverent comunitat de preberes de la parroquial iglésia de Santa Coloma de Queralt o reverents procuradors de ella que la represéstan. No pot ignorar vostra reverència, antes, com a cosa certa y pública, deu constar-li, que la universitat secular e per ella lo ajuntament de batlle, regidors y síndich procurador de la present vila, per títols llegítims y de temps antiquíssim que excedeix la memòria dels hòmens, ha gosat y gosa pacíficament y sens contradicció de persona alguna las honras y

1. L'any 1733 hi havia hagut «una dura pugna» entre l'ajuntament i la comunitat a causa de no posar-se d'acord en la designació del lloc on havia d'estar situat el banc dels regidors dins l'església parroquial, la qual havia ocasionat la decisió dels membres de l'ajuntament de no anar a les funcions que es realitzessin a l'esmentada església (Joan SEGURA I VALLS, *Història de Santa Coloma de Queralt*, Santa Coloma de Queralt, 1971, pàg. 405).

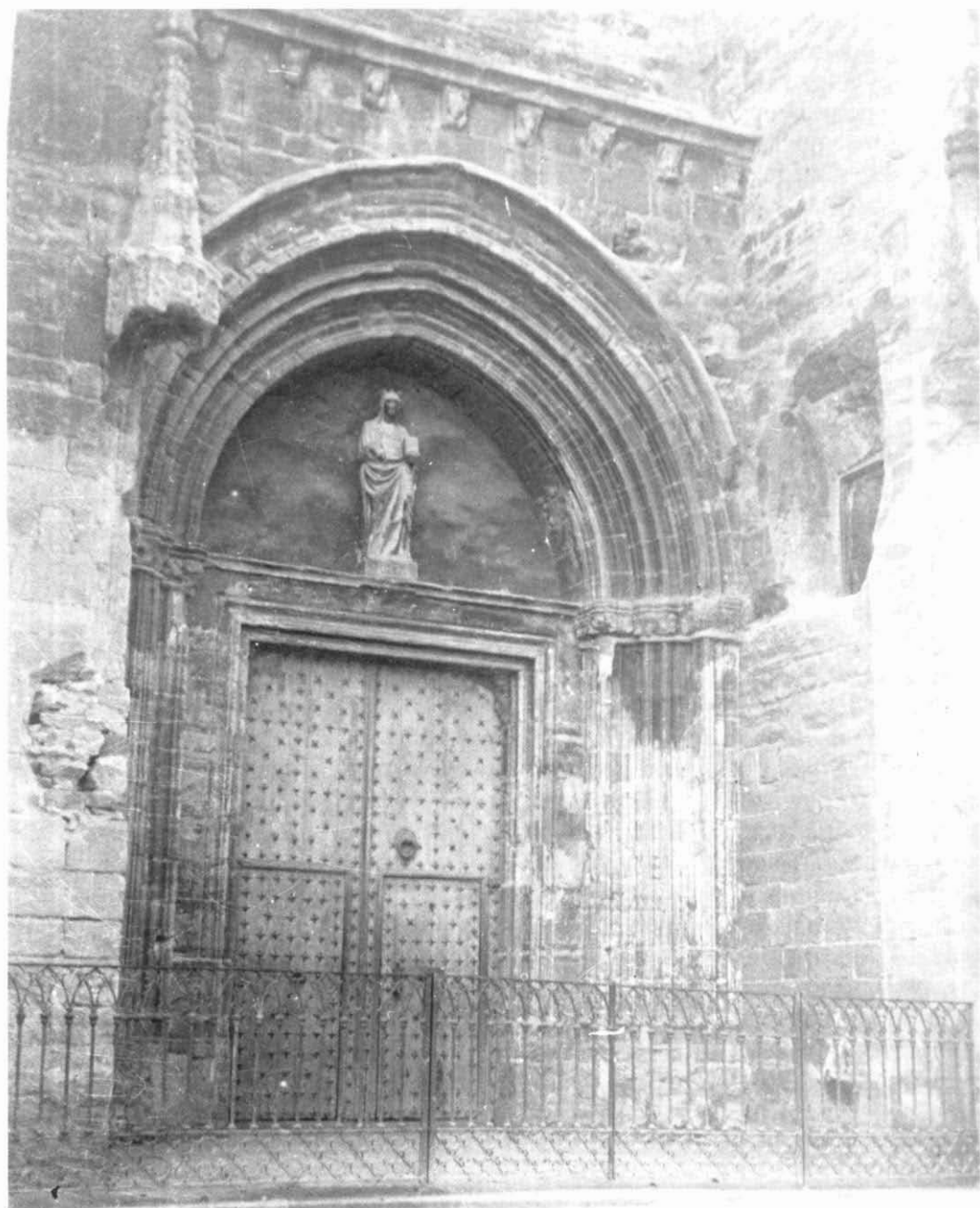
prerrogativas del patronat de dita iglésia y administració de la sagristia, ab la corresponent privativa de que ningun altre pot ni ha pogut legítimament entrometre-se en aquella disposició y govern, salva sempre la superioritat del il·lustríssim ordinari, per a concedir als vehins la facultat de enterrar-se en dita iglésia, com igualment la mateixa universitat de sa aplicació y crescutíssimas expensas fa y conserva tot lo necessari y convenient, així a la fàbrica de la iglésia com per als utensilis de la sacristia, de modo que no falte cosa alguna de la deguda acistència y adornos de una cosa y altre per als dits efectes. També és notori a vostra reverència que dita universitat elegeix y designa annualment dos ministres de sa satisfacció, és a saber, un obrer y un sagristà, dels quals lo primer cuyda de las obras y fàbrica de la iglésia y de cobrar y distribuir los emoluments y consignas que per aquest efecte paga o assenyala dita universitat y lo segon observa y demana lo que és menester per que dita sagristia quèdia degudament servida y acistida. Igualment consta a vostra reverència que la observància del pròxim dit ha estat y és inconcussa, de forma que sempre y quant a qualsevol benefactor se li ha ofert practicar alguna novetat en lo cor o en las capellas de dita iglésia ha calgut prèviament obtenir lo consentiment y beneplàcit de dita universitat, presentant súplica proporcionada al ajuntament o al obrer per aquell destinat y arreglant-se a las condicions y circumstàncies que en lo decret se li han prescrit, en tant que, alguna vegada, per ignorància o equivocació, o altrament, se ha recorregut a vostra reverència per semblant efecte, se ha fet inútil lo tal recurs y sols lo pretensor ha lograt sa intenció després de haver-la proposada al dit ajuntament o son obrer y se ha subgectat al que aquest li ha ordenat, segons ho manifesta lo exemplar succehit ab Ramon Pomés, pagès y negociant, de la present vila, en lo any mil set-cents cinquanta-y-sis, que [...] semblant se hage olvidat a vostra reverència y en tot cas se li pot fer [...] rer. Del mateix modo, deu constar a vostra reverència la novetat [...] atentada per Joan Batista Sol, candeler de cera, de la present vila, lo qual en lo abril prop passat manifestà al obrer que tenia intenció de plantar un nou retaule en la iglésia, preguntant-li si hi tindria cap reparo, y, havent entès per resposta que no mentres observàs la deguda forma, que concisteix en presentar una súplica al tenor del exemplar sobre lo incinuat de Ramon Pomés, de que se cerciorà dit Sol anant a la casa del obrer y llegint dita súplica continuada en lo llibre de la obra, sens més fonament, des de luego plantà un quadro ab dos palmatòrias y una llàntia en lo mateix lloch que tenia premeditat posar lo altar y retaule. Y, així mateix, introduhí un banch o calaix de fusta ab lo distintiu de un sol en lo respalller. Después de la qual atentada execució, dit Joan Batista Sol, als vint-y-tres de maig, presentà una súplica al ajuntament demanant-li la predita aprobació eo una positiva declaració si regoneixia algun perudici en la pretesa construcció del dit nou altar o retaule, a la qual demanda, encara que dit ajuntament, per compèndrer alguna dificultat, de prompte sols respongué que per al més segur acert se informaria del que havia ocorregut, però, havent-se efectivament informat, continuà en dit memorial lo següent decret en catorze de juny, mil set-cents sexanta-tres: "Lo exponent

Portalada de l'església parroquial amb la imatge de sant Pau i el carrer Major amb els porxos enderrocats el 1924. (Sense referència d'autor.) Arxiu ACBS.

manifestarà en escrits no sols la llicència que suposa haver-li concedit lo obrer, sí també la corresponent del ordinari ecclesiàstich, y, després, pendrà lo ajuntament las providèncias justas y convenientes, arreglant-se lo suplicant al estil y pràctica en semblants acostumada y havent recindit y revocat tot y qualsevol atentat tal vegada comès contra la pacífica pcessió en què se troba dit ajuntament". Lo qual memorial y decret, al temps de entregar-se al dit Joan Batista Sol, se li previngué que ho premeditàs bé y que ho practicàs com se li demanava, perquè, de fer lo contrari, se entendria que vol perjudicar a la universitat en sos drets, per defensa dels quals pendria lo ajuntament las corresponents mesures. Finalment, també consta a vostra reverència o a lo menos deu constar-li com a cosa pública que lo mateix Joan Batista Sol, en lo die sis del prop passat mes de agost, aprofitant la ocasió que li aparegué proporcionada y favorable per trobar-se ausent de esta vila lo regidor decano, lo síndich procurador y lo obrer de dita iglésia, cometé lo excés y atentat de manar plantar lo pretès retaula o altar en lo lloch premeditat, com en efecte ho posà en execució, si bé, havent-se entès per los regidors quart y quint en orde que convocaren al tercer y excusaren de propòsit comunicar-ho al segon, suposant-lo apacionat o interessat en contrari com a pròxim parent que és per rahó de afinitat ab dit Sol, se juntaren ab lo magnífich batlle en la casa del comú y allí lo instaren que baix alguna pena manàs al dit Sol suspèndrer la referida execució, al que, haven-se resistit dit batlle, responent que volia aconsellar-se, prengueren testimonis dits regidors de esta resistència y se retiraren, però, passat poch temps, tornà lo mateix batlle y, trobant als regidors, los digué que anassen junts a la casa de dit Joan Batista Sol, com en efecte hi anaren, y, no trobant-lo en casa, manà dit batlle anar-lo a buscar en la iglésia y, havent-se presentat, li ordenà en presència de testimonis, que, baix pena de vint-y-sinch lliuras, cessàs y se abstingués de la obra referida per instància de dits regidors, los quals, passat poch temps, exprimentant que continuava encara dita obra prohibida, instaren novament al dit batlle la imposició de altre pena, com en efecte, tornant junts a la casa de dit Joan Batista Sol y averiguant que aquest se trobava en la iglésia acalorant lo treball, envià dit batlle a buscar-lo y li fou tornada resposta que si lo havían de menester que en la iglésia lo trobarían, lo que no obstant, passat poch temps, comparegué allí mateix dit Sol y lo batlle novament instat y en presència també de testimonis tornà a manar-li, baix pena de altres vint-y-cinch lliuras, cessàs y se abstingués de la obra controvertida, en lo qual temps, per major comprovació de que vostra reverència no sols té las expressadas notícias, sinó que, també, ab son consentiment y aprobació ha manifestat sa parcialitat y fomentat lo principi y continuació de aquest gravíssim empenyo, comparegueren allí mateix tres dels individuos de vostra reverència, los quals, dissimulant per ara y guardant-se a major oportunitat la explicació y sentit de las paraulas y clàusulas que prorrumpiren, sols se fa memòria que enprengueren la defença de dit Joan Batista Sol ab tanta impetuositat y violència y ab veus tant altas y desentonadas que dits regidors, atordits del escandol que públicament se

ocasionava y temerosos de las majors desgràcias a què per molts motius en aquella ocasió convidava la inconsiderada precipitació de dits sacerdots, tingueren per més convenient cedir lo camp de aquella batalla, retirant-se cada qual en sas casas y esperar que, serenats aquells ànimos, regoneguessen sos errors y los esmenassen y a que las mateixas demostracions que feren de alimentar als mestres y demés treballadors dins la mateixa iglésia ab la singularitat de tancar las portas de aquella y no obrir-las fins que los aparexeria [...] manifesta bastantament que dit Joan Batista Sol [...] ces comprenian que tot quant [...] y atentat. Y, en tot cas, degueren prometre-se dits regidors que sempre lo superior legítim, mediant justícia, cuydarà de reintegrar-los no menos en tots sos honors y prerrogativas que en tots los interessos a mesura dels danys, gastos y treballs injustament ocasionats. Lo excés pròximament referit, comès per Joan Batista Sol [y] concentit y aprobat per vostra reverència, no pot cohonestar-se ni salvar-se de atentat manifest per lo decret o llicència que per sa part lo il·lustríssim ordinari, als vint-y-sinch de juliol prop passat, concedí al dit Sol per a construir y dedicar a honor de Maria Santíssima lo altar o retaule de que-s tracta, mentres que ab dit decret no-s pretén derogar ni pot derogar-se als drets y prerrogativas que competeixen a la universitat com a patrona indubitada de la iglésia de Santa Coloma de Queralt, a més que lo mateix memorial que preceheix al dit decret fa compèndrer que aquest fou obtingut obreptícia y subrepticiament perquè en aquell se callà lo que devia explicar-se y se digué lo que ab veritat no podia dir-se, pues se volgué interpretar malignament y sens cap motiu que la universitat té intenció y procura dilatar y fer temps per a refredar y destorbar la devoció a la Santíssima Verge, per la qual sola indigníssima impostura se fa evident y pravamement punible la excessiva audàcia de dit Joan Batista Sol, que tal volta no seria tanta si hagués estat menos la intempestiva protecció que ha trobat en vostra reverència. Y, sobre tot, omitint altres circumstàncies que resultan del mateix memorial y manifestan la inadvertència y facilitat de son author, lo que més prest fa vèurer la sua inconseqüència y precipitació és que, narrant en lo principi haver tingut carta de sa il·lustríssima en què als quinze de juny prop passat li manava que, obtingudas las llicèncias necessàries per la controvertida construcció de retaule, recorregués altre vegada a sa il·lustríssima que disposaria lo fahedor y prosseguint haver obtingut ditas llicèncias de vostra reverència, del obrer y del ajuntament ab la maligna ocultació de las circumstàncias ab què estas dos últimas li foren concedidas y la falsa suposició de que foren posteriors a la predita carta de quinze de juny, quant la veritat sols és que la del ajuntament, sobre ser la última, ya fou decretada y entregada als catorze del mateix juny, sens que després se hage proposat altre semblant instància, ab tot conclou *“que dicho magnífico ayuntamiento nada hará sin tener antes el suplicante licencia, etc.”* y luego prossegueix *“por tanto pide a vuestra señoría ilustrísima se digne decretar este memorial concediendo su beneplácito y licencia para poder fixar en la iglesia el retablo, etc.”* y, havent-se conseguit lo decret y llicència demanada, apar no pot duptar-se que lo consegüent,

Portalada de l'església el 1939, amb els arcs gòtics al descobert i amb la imatge de santa Coloma, un cop retirat el vestíbul afegit el segle XVIII i la imatge de sant Pau.
Foto: Joan Balcells. Arxiu ACBS.

conforme a la mente del il·lustríssim superior explicada en la citada carta de quinze de juny, com també a la voluntat del ajuntament declarada en lo citat decret de catorze del mateix mes de juny y no menos a las expressions continuadas per dit Joan Batista Sol en son memorial de vint-y-sinch de juliol, devia ser presentar-se al dit ajuntament la llicència y decret últimament obtingut del dit il·lustríssim ordinari y practicar las providèncias que en vista de aquell haurían ordenat, de modo que, havent-se dextat de practicar esta necessària diligència y, al contrari, havent-se fet per dit Sol los violents y extraordinaris procehiments que sobre se han indicat, se conclou primerament que per la simulació del expressat Joan Batista Sol fou enganyat lo il·lustríssim superior; així mateix, que per la referida fraudulència fou importunament previngut lo ànimo de vostra reverència, procurant inclinar-lo aquell a son favor mediant la injusta atribució y voluntat de comunicar-li la autoritat y preheminiència que no li competeix en lo govern y administració material de las obras de la iglésia y adorno de la sagristia, y, del mateix modo, finalment, que per las multiplicadas jactàncias y exorbitants proceiments que ha posat en execució dit Joan Batista Sol ab connivència no sols tàcita sinó també expressa de vostra reverència se ha pretès expoliar al ajuntament de las indu[...] de son patronat y se ha vulnerat la quieta y pacífica poció en què, públicament, ab sciència y paciència de vostra reverència y ab aprobació y gust del il·lustríssim ordinari, se ha sempre conservat y mantingut. Per tot lo que y altrament, desitjant lo ajuntament de regidors y síndich procurador de la present vila no sols ser conservat en los títols y prerrogativas que de dret li tòcan com a únich verdader patró de la iglésia y administrador de la sagristia sinó també mantingut en lo exercici y poció que fins ara ha conservat de son dit ministeri y essent necessari per dits effectes retractar y desfer tots los procehiments que ab lo consentiment y emparo de vostra reverència atentativament ha executat dit Joan Batista Sol en la violenta col·locació del concebut retaule, retornant-lo a sa casa o a la de la vila o a altre paratge en què millor li convinga, per una, dos tres y quantas vegades de dret sie menester a vostra reverència requireix e interpel·la que, encontinent y posposada tota tardança y avisant a dit Sol traga o fasse tràurer de la iglésia lo dit retaule y no se atrevesca a tornar-lo en ella fins que hage obtingut exprés consentiment y llicència de dit ajuntament y reintegrat aquest en los honors y prerrogativas de què lo ha expoliat encara que sols de facto y nul·lament y que per aquest efecte vostra reverència se aparte del auxili y protecció que injustament ha prestat al dit Sol en los prenarrats excessos, com no menos de la pretenció, si acàs la han tingut, de immiscuir-se en lo govern material y econòmic tocant a la fàbrica y obras de la iglésia, no permetent que per semblants intents se presenten a vostra reverència los memorials que sols deuen presentar-se al dit ajuntament o a son obrer per precehir tot aixís en justícia y ser conforme a la observància que fins vuy se ha tingut. Altrament, determinant o fent vostra reverència alguna cosa en contrari del que va expressat, ab la deguda atenció, declara y protesta a vostra reverència que recorrerà al legítim superior en

*Plaça de l'Església a la sortida de missa de diumenge. A principis del segle XX.
(Sense referència d'autor) Arxiu ACBS.*

los termes corresponents no sols contra dit Joan Batista Sol com a author y principal motor de la present controvèrsia sinó també contra tots y cada un dels individus de vostra reverència com a factors y còmplices en los referits excessos [fins a la] entera refecció y esmena de tots los danys, gastos, agravis, perjudicis e interessos que han resultat y tal vegada en avant resultaran contra dit ajuntament, de què novament protesta com de tot lo demás que sie lícit y acostumat protestar. Y, més avant, per al cas en què tal vegada vostra reverència tingués dificultat o no volgués concentrar en lo que va expressat (lo que no-s creu) y, també, si tal vegada lo superior legítim declaràs que lo pedit ajuntament baix las circumstàncias ja incinuada no té dret per a reputar-se patró y administrador de la iglésia y sagristia de la present vila eo per a exigir los honors y prerrogativas que a semblants patrons y administradors deuen guardar-se ni tampoch per a ser mantingut y conservat en la pacífica pcessió que fins ara ha gosat en lo exercici de dit ministeri (tot lo que és molt menos presumible), lo mateix ajuntament *ex nunc pro tunc* y per a qualsevol de dits o altres semblants casos y per a sempre y quant sie menester a vostra reverència declara y protesta per si y per sos successors *in aeternum* que no sols cessarà y se abstinirà de concórrer en los treballs y en las expensas que fins ara ha

costejat per lo alívio de la fàbrica y obras de dita iglésia y utensilis y adornos de la sagristia, sí que mediant justícia procurarà retirar totas las alajas suas pròprias que té continuadas com a tals en son inventari y recomanadas al sagristà per a usar-ne, puix no és just que, essent correlatius los honors y prerrogativas de un ministeri ab los treballs y gastos que per si importa, se suporten estos per lo que no goza aquells. En los quals termes, que són los corresponents a tota justícia y equitat, lo mateix expressat ajuntament diu y declara a vostra reverència que des de lo mateix instant en què vostra reverència o lo superior resòlgan llevar eo disminuir-li los honors y prerrogativas degudas al patró y administrador de la iglésia y sagristia que fins al present se li han continuat pot vostra reverència, honrran ab dit càrrech a qualsevol altre, ab la intel·ligència de que aquest deurà també suportar los treballs y gastos annexos, perquè dit ajuntament, de la present hora en avant, cedeix gustós lo referit empleo en ditas circumstàncies y se acontentarà molt (encara que no ho regoneix probable) de que vostra reverència trobe qui vulla subjectar-se a las crescudas expensas y treballs de aquell sens la acostumada recompensa dels honors y prerrogativas que li corresponen. Y, per a què sempre puga constar de esta declaració, requireix al porter que la present notificarà que de sa notificació ne fasse relació en poder de Valentí Surís, notari de Cervera, segons estil».

De la qual requesta ne ha entregat una còpia al sobre anomenat reverent March Domingo y altre al referit reverent Anton Arnavat, com a procuradors de dita reverent comunitat, a tots dos personalment en la citada vila de Santa Coloma. Y, per a què conste, lo mateix porter ha requirit a mi dit y avall escrit notari que de la expressada sa relació ne formàs y llevàs est acte, havent a ell estat presents per testimonis Anton Font, jove, cirurgià, y Ignasi Surís, escriptent, tots de la referida ciutat de Cervera, a estas cosas cridats.

Rafel Llach, porter.

Poenes me Valentinum Surís, notarium publicum collegiatum Cervariae, dictum Raphaelem Llach cognoscere afirmantem, de quibus fidem facio.

Valentinus Surís, notarius.

[*A la part inferior:*] Se nota que lo acte de resposta feta a esta requesta és avant en foli 301.

1763, setembre, 16. Cervera

Acte notarial de la resposta feta per la comunitat de preveres de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt al requeriment efectuat per l'ajuntament d'aquesta població en relació amb la col·locació realitzada per Joan Baptista Sol, candeler de cera, de l'esmentada població, del retaule de Maria Santíssima a l'església parroquial.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 123, Valentí Surís, Manual, 1762-1763, f. 301 v.

Die decima sexta mensis septembris anno a nativitate Domini millesimo septingentesimo sexagesimo tertio Cervariae, dioecesis coelsonensis.

Constituït personalment lo reverent March Domingo, prebere y beneficiat de la parroquial iglésia de la vila de Santa Coloma de Queralt, com a procurador que és, junt ab lo reverent Anton Arnavat, també prebere y beneficiat de la mateixa iglésia, de sa reverent comunitat de preberes, junts y a ssolas, per esta ab llibera y general administració y expressament per plets legítimament constituïts y ordenats ab acte que fou rebut en poder de Carlos Roca, notari públic de la citada vila, als vint-y-tres de mars pròxim passat, devant y en presència de mi Valentí Surís, notari avall escrit, dins lo estudi de la casa que habito en lo carrer Major de la ciutat de Cervera, a las dos horas de la tarde del sobre anomenat dia setse del mes de setembre de mil set-cents seixanta-tres, essent testimonis los que estan baix descrits y continuats, responnent, segons digué, a una requesta que a ell y al referit reverent Anton Arnavat los fou, com a procuradors ja citats, notificada y presentada per medi de porter a las tres horas de la tarde del dia catorze dels corrents mes y any a instància del magnífich ajuntament de la pròpia vila, me ha entregat un paper que contenia la resposta que feya y donava a dita requesta y me requirí que de la enunciativa entrega ne llevàs est acte y que no donàs còpia del de la presentació de la mencionada requesta o de la relació de sa notificació sens continuar al peu de ell lo present de la citada sa resposta, que és, a la lletra, puntualment, del tenor següent:

«Lo dia catorze de setembre de mil set-cents sexanta-tres, a las tres horas de la tarde, se presentà per medi de porter als reverents procuradors de la reverent comunitat de preberes de la parroquial iglésia de Santa Coloma de Queralt, bisbat de Vich, una requesta o declaració de ànimo y en termes més propis y adequats de un libel·lo injuriós, en vista de moltes expressions inurbanas y que degeneran de la limpieza y decoro prevenen tant las disposicions civils com canòniques corrent la noblesa de la jurisprudència baix la senda de una laudable modèstia acreditada en

tots los tribunals, usant estes de la tildació o creu vulgo de Santa Eulàlia en las deduccions diformes a la atenció tant indispensablement deguda a un cos o capítol eclesiàstich que se compon de personas consagradas al Senyor y dedicadas per lo culto divino, sa conservació y alimentar als vehins de dita vila en lo pasto espiritual u administració dels sants sacraments *die noctuque*. Esta consideració de la qualitat sacerdotal per si sola porta la recomendació que per la magestat de Christo fou ensenyada quant digué: “*Noli tangere christos meos*”,² entenen dels sacerdots que en la ley de gràcia quedàvan elevats a una dignitat superior en la santíssima iglésia, *regale sacerdotium*,³ que en la realitat competeix a tots los ministres del Altíssim. Ab tot desatesas estas y altres reflexions que la brevedat del temps no permet explicar, en dita requesta o declaració de ànimo se propassa visiblement contra lo decoro de la dita reverent comunitat, la qual se reserva totas las accions li competeixen y en lo que li serà lícit en dret per a vendicar-lo en lo tribunal que competesca, *honorem tuum alteri ne dabis*.⁴ Dóna principi dita requesta ab aquellas paraulas: “No pot ignorar, etc.” y conclou: “en poder de Valentí Surís, notari de Cervera, segons estil”. Vist lo context de dita requesta, presentada a la instància de tot o part del magnífich ajuntament de regidors y síndich procurador de dita vila, se exposarà leçònicament lo que toca y expecta a dita reverent comunitat en la subjecta matèria de què difosament parla la requesta, abstrahent-se del demés que no és de sa ocupació ni interès, *ne mitteret falcem in messem alienam*,⁵ y que la altre part ignora haver ocorregut com en aquella se acusa contra Batista Sol. En lo primer § assenta lo magnífich requirient que té la honrra y prerrogativas del patronat de dita iglésia y administració de sa sagristia y així de temps immemorial *privative ad alios*. Verdaderament és cosa molt estranya que tant sensillament vüllia condecorar-se de la qualitat de patró al pas de no alcançar-se lo menor motiu que deduesca a la adquisició de aquell y que ab tota explicació prevenen los canonistas, tractatistas y particulars de est assumpto y entre altres lo senyor Garcia, *De beneficiis ecclesiasticis*,⁶ y lo doctíssim Pitonio, *De iure patronatus*,⁷ y tot lo títol dels Decretals “*De iure patronatus*” *liber 3*.⁸ Ha, per ventura, a expensas suas edificat o redificat la dita iglésia parroquial? La ha dotada o quasi per a què los ministres de aquella se alimentassen? *Que seminat spiritualia seminet et temporalia*.⁹ Y, finalment, milita lo menor [...]minicol per a rogar-se, àdhuc vanament, lo dret de patró o patronat de dita parroquial? Si en veritat no fos aixís, per què no presenta lo magnífich requirient, com a pretès patró, subjecte capàs de la mateixa comunitat o *extero* al il·lustríssim

2. «No toqueu els meus ungits» (Ps 105:15).

3. «Un sacerdocí reial» (1 Pere 2:9).

4. «No donaràs el teu honor a un altre».

senyor bisbe de dita parròquia per lo règimen de la cura o administració de sacraments, suposada la habilitació? Si fos patró lo magnífich requirent, no podria negar-se-li la nominació de subjecte, que se miraria com a fruyt de son pretès patronat. Té en son favor alguna nòmina o nòminas de vicari nutual? Certament, han de confessar lo contrari, ni poden fer la menor evidència de altre acte o procehiment de patró. És visible que no. Se ha volgut silogisar contra tota dialèctica, inferint a son gust lo dret de patró de una material administració de sagristia o de nòmina de obrer y sagristà, en lo modo y forma que en avant se explicarà. En la realitat és argumentar molt sofisticament, claudicant en los principis. Esta reverent comunitat no mira ni regoneix altre patró de dita parroquial que lo il·lustríssim senyor bisbe, son prelat, qui és lo patró o l·lègitim administrador *privative ad alios* de aquella, com a son prelat, però no al magnífich requirent ni en altre persona. En lo antich temps y antes de la suppressió e unió, respective, de la rectoria de Santa Coloma a la reverent comunitat, ab sos productos y emoluments, mediant butlla apostòlica, ab lo concentiment del *tunc* actual rector és cert que la rectoria era del patronat del il·lustre abat de Solsona y, en aquell temps, venint la vacant, presentava subjecte al il·lustríssim bisbe de Vich per la habilitació e investidura y possessió de dita antiga rectoria, com lo convens la mateixa butlla apostòlica y sos precisos estats, però, effectuada que fou la unió y suppressió, quedà extinch aquell dret de patronat y entrà la reverent comunitat subrogada en lloch del reverent rector, pagant, emperò, annualmen dotse lliuras al abat de Solsona en recompensa del patronat extincto. De aquí és il·lació segura que lo magnífich requirent no és ni ha estat en temps algun patró de dita parroquial; sí sols dit abat de Solsona, y vuy com a l·lègitim prelat lo il·lustríssim senyor bisbe de Vich, y com tot assò tinga son principi, que se califica ab la data, mes y any de ditas butllas apostòlicas, no té sede ni entrada la immemorial constitució de memòria, que és certament exclusiva de aquella. En lo particular de las pessas o capellas y altars de dita parroquial, han impendit cosa los antecessors del magnífich requirent? És cert que no. Tot ha corregut a devoció y expensas de molts beneficiats que foren de dita parroquial, de algunas *pias confrarias y de altres devots individus de dita vila*. Lo que se troba actualment de robas, calses, bordons y altres pessas las han costejat los antecessors del

5. «No posarà la falç en sembrat aliè». Sembla una citació originada per la frase bíblica: «Si entres al sembrat del teu proïsme ... no seguis res amb la falç» (Dt 23: [25]26).

6. Nicolaus GARCIA, *De beneficiis ecclesiasticis tractatus*.

7. Franciscus Maria PITONIUS, *De controversiis patronorum*.

8. Les *Decretals* del *Corpus Iuris Canonici*.

9. Aquesta citació segurament va ser copiada incorrectament pel notari.

magnífich requirient? No pot haver-hi valor per a afirmar tal cosa. Se mira tot com a actes pios dels sobre dits. Los effectes de la sagristia resúltan del patrimoni de la universitat? És cert que no. Són, però, del dot propi y fondo que té la mateixa sagristia, per més que un obrer secular cúydia de la col·lecta. Provenen, sí, dels censals, censos y dels funerals se cumplen en dita parroquial y són patrimoni separat e independent y, en sa vista, tot quant se fa per la sagristia és y ha estat a expensas pròpies de esta y no del magnífich requirient, quedant únicament la nuda administració material en son favor per medi del obrer y sagristà que tots los anys anomena. Lo curiós podrà revistar los títols de establiments y censals per cerciorar-se en favor de qui estan concebuts aquells y trobarà que no són en favor del comú. Mes son obrer en la administració material de las entradas deu presentar los comptes al senyor il·lustríssim o a son comissionat, que regularment és lo reverent visitador. Convens assò lo llibre de la obra, en què van continuats los comptes ab lo decret corresponent. De aquí, igualment, se infereix que de la nuda administració de la obra no pot fer-se il·lació alguna al exposat o pretès patronat de dita iglésia ni menos de la nòmina de obrer y sagristà per estar obligadas las universitats en cumplir-ho aixís y queda previngut en esta diòcesi per constitució particular. Tot quant esposa lo magnífich requirient des del § "Igualment" fins al § "Lo excés, etc.", no és matèria ni assumpto que tòquia a dita reverent comunitat, sí que té mira com a cosa *inter alios acta*, ni per veus vulgars y populars toque estar certament cerciorada de lo que ocorregué y explica en dits §§, sí sols que [ni] en lo particular ni general del assumpto [no] ha manat, cooperat o assentit en cosa alguna, pues no era de sa inspecció. Sí que deurà Batista Sol justificar sas operacions, las que anant fundadas en despaig particular del il·lustríssim senyor actual bisbe, del qual féu ostenció als procuradors de dita reverent comunitat, deurà descarregar-se com millor li aparega. A la ostenció de dit despaig basta y sobra per a què dita reverent comunitat se portàs *mere passive*, com ho féu, pues no li quedava altre obligació que venerar las disposicions de son legítim prelat ni podia entrar en termes de especular lo context de aquell ni se creu que individuó algun de aquella se propassàs ab paraulas u fets y, si és cert que allí acudissen tres individus comunitaris, com prevé lo requiriment, se té per cert que seria a impuls del honor de la casa del Senyor y evitar alguna tragèdia escandalosa que podia succehir y se temia en vista de desantonadas veus que, sens respecte al temple del Senyor, se ohiren per las plaças y carrers y, fent menos que invigilar lo decoro de la parroquial, no se féyan dignes de tota reprehensió y càstich, apar que no té dupte, especialment quant era públich y cert, que Batista Sol havia merescut la llicència del senyor il·lustríssim. Sia com sia, pues, no devia la reverent comunitat entrar en el menor coneixement, sí sols en prestar la deguda y humil obediència, no essent este lo primer exemplar en què ab permís del ordinari, lo que se mira precís y privatiu, se han fixat en la mateixa parroquial retaules. Y qui pot tenir animositat de usurpar-li esta regalia, que se mira inviterada en lo sagrat del bàculo pastoral, al essent de sa autoritat episcopal

no sols concedir las llicèncias per si o commissionat, sí y també examinar o fer examinar la decència o exemple de las iglésias, oratoris públichs y privats y dels demás llochs pios consagrats al Senyor? De aquí és quant apartada estigué la reverent comunitat y sos indivíduos de cooperar o obrar, directe o inderecament, en los passatges que narra lo requiriment ni és fundat en veritat que los oficials menjassen en la iglésia y molt menos ab siència o condecendència de aquella ni de sos tres suposats indivíduos. Són en la realitat ponderacions aborribles que no poden tenir altre apoyo que lo que la antiguitat clamava y previngué: "*Lahici, inimici nostri*",¹⁰ y se veu que ni lo poder sagrat del bàculo pot contenir los excessos o espinas amargas que a sas ocasions ha de sufrir lo clero y lo sol asylo que encôntran segurament en sos prelats los pot aliviar de semblants imposturas y, si en la hypòtesi ni a la mitra se vol concedir la autoridat y dret de llicència de poder fixar retaules en esta parroquial que és de sa episcopal jurisdicció, sí que se manté lo magnífich requiriment en voler gosar de concórrer ab lo senyor bisbe ab lo supòsit imaginari de patró de dita parroquial, essent un arrojo sobrat y menos reflectit per qui la ha volgut sostenir, que admiració ha de causar se haje propassat contra la reverent comunitat acriminant-la de apoyadora y que ab sa aprobació se havia executat per Batista Sol tot quant narra en lo § "Lo excés" e ignora lo que allí discuteix sobre cartas y decrets. No és de fácil intel·ligència que procehiments se han fet ab concentiment y emparo de la reverent comunitat en la subjecta matèria quant en la realitat no ha fet ni ordenat cosa, com se infereix del sobre ponderat, per més ho vulga ab vivesa afirmar lo magnífich requiriment en lo § "Per tot lo que, etc.", en tant que tot lo consecutiu en dit § no és de la inspecció de la reverent comunitat, sí que del llegítim superior, *auditis partibus* del magnífich ajuntament y de Batista Sol, cumplint la reverent comunitat en portar-se com fins vuy *mere passive* y no intrrometre-se en lo que és del superior coneixement de son il·lustríssim prelat, y li bastarà esta obediència filial per a què sie en un tot adequadament complerta sa voluntat y sàbias disposicions en lo ocurrent sistema, essent més que indubitat que ab simple informació de personas desinteressadas y temerosas de Déu se veurían molt a la clara las simulacions y tergiversacions e imposturas que en dit requiriment se explícan y quedaria la superioritat plenament satisfeta de la imparcialitat de esta reverent comunitat, havent-se portat *mere passive*, sens donar apoyo, condecendència ni aderència en la execució del que se querela lo magnífich requiriment, no apartant la vista de la llicència otorgada per lo il·lustríssim senyor bisbe que se manifestà a sos procuradors, lo que fou una espècie de precepte a fi se complís la gràcia y voluntat de su il·lustríssima, sens entrometre-se en altre cosa. Y aixís, donant la present per resposta, reprotesta a dit magnífich ajuntament de

10. «Laics, enemics nostres».

totas expensas, així intrínsecas com extrínsecas, y ab igualtat al síndich procurador, y los interpel·la una, dos, tres y tantas vegadas quantas en dret menester sie per a què cèssian y se abstíngan de molestar a esta reverent comunitat en la subjecta matèria de què se ha parlat *et iterum* los protesta de totas expensas. Y, per la dita reverent comunitat, son procurador entrega la present escriptura, requerint al notari que no done còpia o trasllat autèntich del requeriment sens la incerta de esta resposta *et iterum requiris*, etc.».

De la qual, per a què constàs, a instància de dit reverent March Domingo, procurador, ne ha estat format y llevat est acte per mi notari avall escrit, essent presents per testimonis Ramon Mestre, negociant, y Ignasi Surís, escrivent, los dos de la ciutat de Cervera, a estas cosas cridats.

March Domingo, prebere, procurador.

Poenes me Valentinum Surís, notarium publicum collegiatum Cervariae, dictum reverendum Marcum Domingo cognoscere afirmantem, de quibus fidem facio.

Valentinus Surís, notarius.